

HOTELLI- JA RAVINTOLA-ALAN KOULUTUS

Pentti Laakkonen

Pentti Laakkonen

opetusneuvos, fil.maist.

*Ravintolakoulu Perho:
rehtori 1976-2002
apulaisrehtori 1971-75*

Ensimmäisen koulun perustaminen

Alkon historian maaginen numerosarja 543210 liittyy läheisesti myös matkailualan ja erityisesti hotelli- ja ravintola-alan koulutuksen käynnistämiseen. Kieltolain päätyminen konkretisoitui 5.4.1932 klo 10.00, kun ensimmäiset alkoholiliikkeen avasivat ovensa. Kieltolaki oli näivettänyt erityisesti ravintoloiden kehityksen ja se vaikutti haitallisesti koko matkailuun. Ammattitaitoisesta henkilöstöstä oli valtava pula. Alan yrittäjät alkoivat suunnitella ravintolakoulun perustamista Helsinkiin. Innokkaina puuhamiehinä olivat mm. Seurahuoneen johtaja Wilhelm Noschis vanhempi ja Hotelli Kämpin johtaja G. V. Weman. Suomen Hotelli- ja ravintolakoulun kannatusyhdistys aloittikin toimintansa jo seuraavan vuoden loppupuolella ja valtioneuvoston perustamislupa saatiin 11.1.1935. Suomen Hotelli- ja ravintolakoulun (nykyinen Ravintolakoulu Perho) varsinainen toiminta alkoi tarjoilijakoulutuksella 11.2.1935. Kokkikoulutus alkoi vuotta myöhemmin. Hotellivirkailijakoulutus alkoi vasta 1972 Ravintolakoulu Perhossa ja Rovaniemen Hotelli- ja ravintolakoulussa.

Alkuaikojen suurista toimintavaikeuksista vakiintuneeseen toimintaan

Vaikka koulun perustaminen ja opetuksen käynnistäminen sujuivatkin ripeästi, oli jatkossa monia vaikeuksia. Omien opetustilojen puuttuminen, lähes vuosittaiset rehtoreiden vaihtumiset alkuaikoina, raaka-ainepula ja pommitukset sota-aikana ja kannatusyhdistyksen heikko rahatilanne vaikeuttivat koulun toimintaa huomattavasti.

Koulun kannatusyhdistys ryhtyi puuhaamaan laajapohjaista säätiötä koulun ylläpitäjäksi ja vuonna 1946 ponnistukset tuottivat tuloksen. Suomen Hotelli- ja ravintolakoulusäätiön perustajajäseniksi tulivat Hotelli- ja Ravintolalahenkilökunnan Liitto ry., Suomen Elintarviketyöläisten Liitto ry., Oy Alkoholiliike Ab, Suomen Ravintoloitsijaliitto ry., Suomen

Osuuskauppojen Keskuskunta rl., Kulutusosuuskuntien Keskusliitto ry. sekä Matkaravinto Oy ja Suomen Matkailijayhdistys ry. Myöhemmin jäsenyhteisöjen koostumuksessa on tapahtunut useita muutoksia.

Säätiön talouden kannalta merkittäväksi muodostui Oy Alkoholiliike Ab:n ja Majoitus- ja Ravitsemiselinkeinon Luottamusneuvoston (myöhemmin Hotelli- ja ravintolaneuvosto ry) vuonna 1952 tekemä sopimus ns. koulutustukimaksujen perimisestä anniskeluravintoloilta. Koulutustukimaksujärjestelmä purkautui vuoden 1993 lopussa ETA-sopimuksen myötä.

Koulutustukimaksujärjestelmällä on ollut ratkaiseva merkitys matkailualan koulutuksen kehittämisessä. Näin kerätyillä varoilla rakennettiin ensin nykyisen Ravintolakoulu Perhon koulutalo Perhonkadulle 1957 ja Hotelli- ja ravintolaopiston (nykyinen Haaga Instituutin ammattikorkeakoulu) 1969. Varsinaista valtionapua ei saatu kummankaan oppilaitoksen rakennuskustannuksiin. Valtiovallan edustajien mukaan noin vähäpätöisen alan koulutukseen ei kannata valtion rahoja tuhлата. Kauppa- ja teollisuusministeriön lainaa saatiin kuitenkin molempiin hankkeisiin.

Vakaa rahoitus mahdollisti myös laajan opetussuunnitelma- ja oppimateriaalityön ensin Perhossa, joka oli vuoteen 1969 saakka ainoa alan oppilaitos koko maassa ja myöhemmin myös Hotelli- ja ravintolaopistossa. Nämä materiaalit olivat 1970- ja 1980-luvuilla perustettujen uusien oppilaitosten käytössä. Ilman tätä pohjatyötä koulutus ei olisi voinut laajeta niin nopeasti kuin se tapahtui.

Matkailun eri osa-alueiden koulutus

Alkuvuosikymmeninä koulutus oli kokki- ja tarjoilijapainotteista. Perhossa 1960-luvulla aloitettuun ylioppilaspohjaiseen esimieskoulutukseen sisältyi matkailun osa-alueita jo jossakin määrin. Esimieskoulutus siirtyi 1969 Hotelli- ja ravintolaopistoon, jossa matkailun tarpeita huomioitiin esimieskoulutuksen osalta laajemminkin. Kokonaan uuteen vaiheeseen siirryttiin 1973, kun Porvoon Naisopisto Osakeyhtiö perusti Porvoon Matkailuopiston, jossa annettiin koulutusta mm. matkatoimistotehtäviin ja kuntien matkailutehtäviin. Myöhemmin myös muutamissa kauppaoppilaitoksissa (mm. Malmin Kauppaoppilaitos) alettiin järjestää koulutusta esim. matkatoimistojen tarpeisiin.

1970- ja 1980-luvuilla matkailun kasvulle asetet-

tiin suuria toiveita. Tämä heijastui nopeasti myös opetusministeriön toimintaan. Ensimmäinen valtion ylläpitämä hotelli- ja ravintolaoppilaitos perustettiin Rovaniemelle 1971 ja tämän jälkeen kouluja perustettiin parhaimmillaan vuosi ja koulu -tahtia siten, että 1990-luvun alussa kouluja oli jo 16. Näistä neljä (Rovaniemen, Kuopion, Jyväskylän ja Vaasan koulut) oli valtion ylläpitämiä, Haaga ja Perho säätiöpohjaisia ja loput kuntien tai kuntayhtymien oppilaitoksia.

Opetussuunnitelmauudistukset ja ammattikorkeakoulujen perustaminen

Keskiasteen opintouudistus 1980-luvulla piden si ammatillisen peruskoulutuksen pääsääntöisesti kolmivuotiseksi. Ensimmäinen vuosi oli ns. yleisjakso, jonka jälkeen opiskelijat valitsivat erikoistumislinjansa ravintolan keittiön, salin tai hotellipuolen tehtäviin. Keskiasteen opintouudistuksen myötä tuli myös ns. yhteisvalinta kouluihin pyrittäessä. Matkailualan kannalta tämä ei ollut erityisen onnistunut ratkaisu.

Keskiasteen opintouudistuksen jälkeen opetussuunnitelmien uudistamisesta tuli jatkuva prosessi. 1990-luvun opetussuunnitelmauudistuksen keskeisen tavoitteen voi kiteyttää seuraavasti: ammatillinen laaja-alaisuus, nuorten kyky suuntautua uudelleen työmarkkinoilla, opetussuunnitelmien modulaarisuus, oppimaan oppiminen, aikaisempien opintojen hyväksi lukeminen, valinnaisuus, asiakaslähtöisyys, yrittäjäyys, verkostoituminen ja kansainvälisyys.

Eurooppalaisen mallin mukaisesti Suomeen luotiin ammattikorkeakouluverkosto 1990-luvulla. Matkailualan oppilaitoksista Haaga Instituutti sai ensimmäisenä ammattikorkeakoululuvan. Vuosikymmenen aikana kaikki entiset hotelli- ja ravintolakoulut olivat joiltakin osin mukana ammattikorkeakouluissa lukuun ottamatta Ravintolakoulu Perhoa, joka erikoistui ammatillisen peruskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen järjestäjäksi.

Muutosten aika 1990-luvulla

1990-luvun laman myötä oppilaitosten ylläpitäjätahoissa tapahtui suuria muutoksia. Valtio luopui neljästä hotelli- ja ravintolakoulustaan. Ylläpito siirtyi paikallisille kaupungeille. Lainmuutoksen myötä ylläpitäjät ryhmittäivät laaja-alaisiksi monien kun-

Ravintolakoulu Perho allekirjoitti Leonardo-oppilasvaihtosopimuksen kuuden EU-maan kanssa 11.1.1995 välittömästi Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin. Kuva allekirjoitustilaisuudesta koulun 60-vuotisjuhlien yhteydessä. Artikkelin kirjoittaja on takarivissä kolmas oikealta.

tien yhteisiksi koulutuksen järjestäjiksi. Niinpä kaikki entiset hotelli- ja ravintolakoulut yhdistettiin yleisten ammattikoulujen rinnalle kuntayhtymien koulutuskonsernien osiksi.

Ravintolakoulu Perhoa ja Haaga Instituuttia ylläpitäneet säätiöt fuusioitiin 1977 Haaga Instituutti-säätiöksi.

Euroopan Unioniin liittymisen myötä alan oppilaitokset ovat innolla lähteneet järjestämään sekä

opiskelija- että opettajavaihtoa muiden EU-maiden kanssa. Menot saadaan osittain katettua EU-rahoista. Muutamissa oppilaitoksissa opiskelijat voivat suorittaa myös osan työharjoittelustaan ulkomailla. Muita uusia piirteitä ovat olleet työssäoppiminen aidossa yritysmiljöössä, työnantajien osallistuminen opiskelijoiden arviointiin ja lisääntynyt kansainvälinen vuorovaikutus.

Tulevaisuuden näkymiä 20 vuotta eteenpäin

Opetusministeriössä valmistellaan parhaassa vaiheessa ns. kehittämissuunnitelmaa vuosille 2007 - 2012 ja tätä varten Matkailu- ja Ravintolapalvelut Marary on antanut kehittämissuunnitelmaluonnoksesta lausunnon, jossa se mm. toteaa, että alalla tarvitaan "ensisijaisesti ammattitaitoista, hyvän perusosaamisen omaavaa työvoimaa toisen asteen ammatillisesta koulutuksesta. Ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikkoja ei pidä vähentää kehittämissuunnitelman mukaisesti ..." Ammattikorkeakoulutasoisen koulutuspaikkojen tarjonnan tasoa Mara pitää sopivana. Matkailuvirkailijan koulutus siirtyy kaupan ja hallinnon alalle.

Henkilökohtaisesti katson yli 30 vuoden kokemuksen perusteella, että ammattitaitoisesta suoritustason henkilöstöstä on aina ollut pulaa

1990-luvun lamakauden muutamia vuosia lukuun ottamatta. Sitä vastoin esimiestason henkilöstä on ollut ylitarjontaa pääkaupunkiseutua lukuun ottamatta 1990-luvun ammattikorkeakoulujen perustamisboomista lähtien. Sama trendi näyttää jatkuvan niin pitkälle kuin silmä siintää tulevaisuudessa.

Työnantajien rooli oppimisen vastuusta tulee lisääntymään työssäoppimiskäytännön ja ammatitiosaamisen näyttöjen vakiintuessa osaksi ammatillista koulutusta. Samaan suuntaan vaikuttaa oppisopimuskoulutuksen lisääntyminen.

Kansainvälisyys lisääntyy harjoittelun, maahanmuuttajakoulutuksen ja henkilöstövaihdon merkeissä. Riittävä työvoiman saanti edellyttää matkailu-, hotelli- ja ravintola-alalla muun rekrytoinnin ohella tehokkaasti organisoitua maahanmuuttajakoulutusta.